Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 8. 2013, sen. zn. 29 ICdo 31/2013, ECLI:CZ:NS:2013:29.ICDO.31.2013.1

Číslo: 3/2014

Právní věta:

Předpokladem pro vydání elektronického platebního rozkazu (§ 174a o. s. ř.) je i to, že žalobou (podanou na elektronickém formuláři) uplatněné právo na zaplacení peněžitého plnění nepřevyšujícího částku 1 000 000 Kč vyplývá ze skutečností uvedených žalobcem.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 29.08.2013

Spisová značka: 29 ICdo 31/2013

Číslo rozhodnutí: 3

Číslo sešitu: 1

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Elektronický platební rozkaz, Incidenční spory, Insolvence

Předpisy: § 174a o. s. ř.
§ 199 odst. 2 IZ

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Rozsudkem ze dne 9. 8. 2012 určil K r a j s k ý s o u d v Hradci Králové (dále jen „insolvenční soud"), že žalovaný (K. banka, a. s.) nemá za dlužnicí J. N. pohledávku ve výši 12 992,72 Kč přiznanou mu elektronickým platebním rozkazem Okresního soudu v Trutnově a pohledávku ve výši 2840,96 Kč přiznanou mu elektronickým platebním rozkazem Okresního soudu v Trutnově (bod I. výroku). Dále rozhodl, že žalovaný je povinen zaplatit žalobci (insolvenčnímu správci dlužnice) na náhradě nákladů řízení částku 13 080 Kč (bod II. výroku).

Insolvenční soud při posuzování důvodnosti žalobou uplatněného nároku vyšel zejména z toho, že:

> *1) Podáním ze dne 23. 9. 2011 přihlásil žalovaný do insolvenčního řízení vedeného na majetek dlužnice jako pohledávku číslo 2 pohledávku ze smlouvy o úvěru v celkové výši 113 978,26 Kč, sestávající z nesplacené jistiny úvěru ve výši 62 563,96 Kč a z příslušenství ve výši 51 414,30 Kč, z něhož částka 12 992,79 Kč představuje smluvní úroky z prodlení odpovídající roční úrokové sazbě 25 %. Pohledávka byla přihlášena jako vykonatelná podle elektronického platebního rozkazu Okresního soudu v Trutnově ze dne 24. 11. 2010 (dále též jen „platební rozkaz č. 1").*

2) Podáním ze dne 23. 9. 2011 přihlásil žalovaný do insolvenčního řízení vedeného na majetek dlužnice jako pohledávku číslo 3 též pohledávku ze smlouvy o osobní kreditní kartě v celkové výši 35 144,06 Kč, sestávající z nesplacené jistiny na kreditní kartě ve výši 12 413,67 Kč a z příslušenství ve výši 22 730,39 Kč, z něhož částka 2840,96 Kč představuje smluvní úroky z prodlení odpovídající roční úrokové sazbě 25 %. Pohledávka byla přihlášena jako vykonatelná podle elektronického platebního rozkazu Okresního soudu v Trutnově ze dne 1. 11. 2010 (dále též jen „platební rozkaz č. 2“).

3) Při přezkumném jednání konaném 21. 11. 2011 popřel insolvenční správce tu část příslušenství pohledávek, která tvoří smluvní úroky z prodlení odpovídající roční úrokové sazbě 25 %.

Na tomto základě insolvenční soud – vycházeje z ustanovení 199 odst. 2 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona) a § 174a odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“) – uzavřel, že:

1) Insolvenční správce podal žalobu včas ve lhůtě 30 dnů od přezkumného jednání.

2) Procesní předpis nepočítá s tím, že by vydání elektronického platebního rozkazu předcházelo jakékoliv právní hodnocení nároku soudem, a to na rozdíl od úpravy uvedené v ustanovení § 172 o. s. ř. platné pro platební rozkaz, když platební rozkaz může soud vydat, pouze vyplývá-li uplatněné právo ze skutečností uvedených žalobcem v návrhu na jeho vydání. Neobsahuje-li elektronický platební rozkaz v sobě žádné právní hodnocení nároku, pak nemůže být popěrný úkon žalobce v rozporu s ustanovením § 199 odst. 2 insolvenčního zákona.

3) K výkladu ustanovení § 199 odst. 2 insolvenčního zákona považuje za vhodné citovat z rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 3. 5. 2012, sp. zn. 41 ICm 886/2011, 101 VSPH 41/2012 (KSHK 41 INS 14424/2010). (Z rozhodnutí, jež se zabývá mezemi popření vykonatelné pohledávky přiznané rozhodčím nálezem, se pak obsáhle cituje, včetně úsudku, podle kterého insolvenční zákon „umožňuje popírat pohledávky vykonatelné v těch případech, kdy dlužník sám svou nečinností, ať již úmyslnou, či z nedbalosti založil nárok věřitele, a tím třeba oproti ostatním věřitelům zvýhodnil“.)

4) Insolvenční správce namítl, že mezi žalovaným a dlužnicí byla uzavřena spotřebitelská smlouva, takže smluvní ujednání o výši úroků z prodlení je neplatné. Podle judikatury, např. i podle rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 17. 3. 2005, sp. zn. 33 Odo 1117/2003 (jde o rozsudek uveřejněný pod číslem 26/2006 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek – dále jen „R 26/2006“, který je, stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže dostupný i na webových stránkách Nejvyššího soudu) platí, že má-li smlouva o úvěru charakter spotřebitelského úvěru, lze přes to, že jde o závazkový právní vztah upravený obchodním zákoníkem, platně sjednat úrok z prodlení pouze ve výši stanovené občanskoprávními předpisy. Námitka popírajícího insolvenčního správce o neplatnosti ujednání o úroku z prodlení je proto důvodná.

K odvolání žalovaného V r c h n í s o u d v Praze ve výroku označeným rozsudkem ze dne 21. 2. 2013 změnil rozsudek insolvenčního soudu tak, že žalobu na určení, že žalovaný nemá za dlužnicí pohledávky z titulu úroků z prodlení ve výši 12 992,72 Kč a 2840,96 Kč, jež mu byly přiznány elektronickým platebním rozkazem Okresního soudu v Trutnově ze dne 24. 11. 2010 a elektronickým platebním rozkazem téhož soudu ze dne 1. 11. 2010 zamítá „v rozsahu 4893,57 Kč“ a „ve zbytkovém rozsahu“ tento rozsudek potvrdil (první výrok). Dále odvolací soud rozhodl, že žalovaný je povinen zaplatit žalobci na náhradě nákladů řízení před soudy obou stupňů částku 11 358 Kč (druhý výrok).

Odvolací soud k jednotlivým (odvoláním otevřeným) otázkám přijal následující závěry.

I. K popěrnému úkonu žalobce.

1) V posuzované věci je z protokolu o přezkumném jednáni zřejmé, že žalobce popřel vykonatelné pohledávky žalovaného proto, že ujednání o smluvních úrocích považoval za neplatná.

2) Ustanovení § 199 insolvenčního zákona umožňuje insolvenčnímu správci popřít přihlášené vykonatelné pohledávky, jimiž v daném případě byly pohledávky přiznané elektronickými platebními rozkazy. Se žalovaným lze souhlasit v tom, že jako důvod popření pravosti nebo výše vykonatelné pohledávky přiznané pravomocným rozhodnutím příslušného orgánu lze uplatnit jen skutečnosti, které nebyly uplatněny dlužníkem v řízení, které předcházelo vydání tohoto rozhodnutí, a že důvodem popření nemůže být jiné právní posouzení věci.

3) Současně odvolací soud nemá důvod odchýlit se od závěrů, jež vyjádřil např. ve výše označeném rozhodnutí sp. zn. (správně sen. zn.) 101 VSPH 41/2012, v němž dovodil, že ustanovení § 199 insolvenčního zákona umožňuje popírat vykonatelné pohledávky v těch případech, kdy dlužník sám svou nečinností, ať již úmyslnou či nedbalostní, založil nárok věřitele, a tím ho oproti ostatním věřitelům zvýhodnil.

4) Právě o případ uvedený v předchozím odstavci šlo v této věci, když dlužnice neuplatnila proti nároku žalovaného žádné skutečnosti, jimiž by zpochybnila právo na zaplacení smluvních úroků z prodlení. Za těchto okolností byl žalobce oprávněn namítat v řízení o popření pravosti vykonatelných pohledávek, že smluvní ujednání o úrocích z prodlení jsou neplatná.

5) O jiné právní posouzení věci nejde již proto, že nalézací soud v elektronických platebních rozkazech č. 1 a 2 žádné právní posouzení věci nečinil a z povahy těchto rozhodnutí vydaných v tzv. zkráceném soudním řízení plyne, že ani činit nemohl. Námitka žalované, že popěrné úkony žalobkyně byly v rozporu s ustanovením § 199 insolvenčního zákona, je tudíž neopodstatněná.

II. K výši úroků z prodlení.

1) Pohledávky z titulu úroků z prodlení měly původ ve smlouvě o úvěru a ve smlouvě o osobní kreditní kartě. Šlo tedy o tzv. absolutní obchody dle ustanovení § 261 odst. 3 písm. d) zákona č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku, a dlužnice, která není (nebyla) podnikatelem, nese (vzhledem k ustanovení § 262 odst. 4 obch. zák.) odpovědnost za porušení povinností z těchto vztahů podle zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, včetně kogentního ustanovení § 517 odst. 2 obč. zák.

2) Insolvenční soud v této souvislosti přiléhavě poukazoval na judikaturu Nejvyššího soudu, neaplikoval ji však zcela správně. Z R 26/2006 totiž plyne, že jde-li o prodlení s plněním peněžitého dluhu, má věřitel právo požadovat od dlužníka vedle plnění úroky z prodlení, není-li podle tohoto zákona povinen platit poplatek z prodlení, s tím, že výši úroků z prodlení a poplatku z prodlení stanoví prováděcí předpis (tím je vyhláška č. 142/1994 Sb., ve znění pozdějších předpisů, podle níž se úroky z prodlení odvíjejí od výše repo sazby stanovené Českou národní bankou a platné prvního dne každého pololetí, po něž prodlení dlužníka trvá).

3) Jinak vyjádřeno, okolnost, že smluvní ujednání o výši úroků z prodlení je neplatné, neznamená, že by žalovaná neměla právo na úhradu zákonných úroků z prodlení. Insolvenční soud proto pochybil, jestliže v situaci, kdy shledal důvodnou výhradu žalobkyně o neplatnosti ujednání o sazbě úroků z prodlení, žalobě na popření označených pohledávek zcela vyhověl namísto toho, aby ji v rozsahu zákonné sazby úroků z prodlení zamítl (srov. mutatis mutandis

rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2011, sp. zn. 29 Cdo 4704/2010, uveřejněný pod číslem 81/2012 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

4) Odvolání žalovaného je proto zčásti důvodné. Z pohledávky ve výši 12 992,72 Kč odpovídá zákonnému úroku z prodlení z jistiny tvořené částkou 51 288 Kč za dobu od 2. 11. 2010 do 21. 9. 2011 částka 3517,44 Kč a z jistiny ve výši 7259,77 Kč za dobu od 2. 11. 2010 do 21. 9. 2011 částka 497,89 Kč. Z pohledávky ve výši 2840,96 Kč odpovídá zákonnému úroku z prodlení z jistiny tvořené částkou 9718 Kč za dobu od 29. 9. 2010 do 21. 9. 2011 částka 736,64 Kč a z jistiny tvořené částkou 1868,02 Kč za dobu od 29. 9. 2010 do 21. 9. 2011 částka 141,60 Kč.
Proti potvrzujícímu výroku rozsudku odvolacího soudu a výslovně též proti výroku o nákladech řízení podal žalovaný dovolání, jehož přípustnost opírá o ustanovení § 237 o. s. ř. (maje za to, že ve výkladu ustanovení § 199 odst. 2 insolvenčního zákona jde o věc dovolacím soudem neřešenou a odvolacími soudy rozhodovanou rozdílně), namítaje, že je dán dovolací důvod uvedený v § 241a odst. 1 o. s. ř., tedy, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci a požaduje, aby Nejvyšší soud v souladu s ustanovením § 243d o. s. ř. napadené rozhodnutí změnil tak, že určí, že pohledávky žalovaného ve výši 8977,39 Kč a 1962,72 Kč jsou po právu, a rozhodne, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení, případně, aby napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

Konkrétně dovolatel míní, že soudy nesprávně aplikovaly ustanovení § 159a odst. 4 a 5 o. s. ř. Z něj dovozuje (též s odkazem na rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 28 Cdo 617/2011 /jde o usnesení ze dne 6. 9. 2011/), že v situaci kdy mu nároky byly přisouzeny platebními rozkazy č. 1 a 2, nebyl insolvenční soud oprávněn věc znovu projednat, neboť tomu bránila překážka věci pravomocně rozhodnuté. K tomu dodává, že při podání návrhu na vydání elektronického platebního rozkazu předpokládal, že soud bude aplikovat ustanovení § 172 odst. 1 o. s. ř. (které jasně stanoví, že soud vydá platební rozkaz, je-li v žalobě uplatněno právo na zaplacení peněžité částky a vyplývá-li uplatněné právo ze skutečností uvedených žalobcem). Přezkoumávání již jednou soudem vydaného rozhodnutí považuje dovolatel za zásah do právní jistoty.

Insolvenční zákon však umožňuje stav, kdy pravomocné soudní rozhodnutí ve věci samé, vydané ve sporu o zaplacení pohledávky mezi dlužníkem a jeho věřitelem, nevytváří překážku věci pravomocně rozhodnuté pro incidenční spor o její určení. Oprávnění insolvenčního správce popírat vykonatelné pohledávky, které je zásahem do principu právní jistoty, však není neomezené. Insolvenční správce je při popření vykonatelné pohledávky omezen nejen lhůtou, ale zejména vymezením důvodů, pro které může popřít pohledávku přiznanou pravomocným rozhodnutím příslušného orgánu.

Těmito přípustnými důvody jsou skutečnosti neuplatněné v předchozím řízení, zapovězeno je však jiné právní posouzení věci. Dovolatel ale považuje popření vykonatelné pohledávky insolvenčním správcem za jiné právní posouzení věci, než to, které je obsaženo v pravomocných vykonatelných rozhodnutích. Domnívá se proto, že napadené rozhodnutí je v rozporu s ustanovením § 199 odst. 2 insolvenčního zákona.

Dovolatel poukazuje na to, že ohledně pojmu „jiné právní posouzení věci" vyjádřil Vrchní soud v Praze v rozhodnutí sen. zn. 101 VSPH 41/2012 názor (k němuž se přiklonil odvolací soud v této věci), že insolvenční zákon umožňuje (v § 199) popírat vykonatelné pohledávky v těch případech, kdy dlužník svou nečinností, ať již úmyslnou či nedbalostní, založil nárok věřitele, a tím jej třeba oproti ostatním věřitelům zvýhodnil.

Oproti tomu Vrchní soud v Olomouci v rozhodnutí č. j. (správně sen. zn.) 2 VSOL 8/2011 (k němuž se přiklání dovolatel) zaujal právní názor, že insolvenčnímu správci v rámci popření vykonatelné pohledávky nepřísluší popírat platnost jednotlivých ujednání ze smlouvy a že nemůže přezkoumávat věc již rozhodnutou.

Žalobce ve vyjádření navrhuje dovolání zamítnout, maje rozhodnutí soudů nižších stupňů za správná. Zdůrazňuje, že již podle insolvenčního soudu v případě vydání elektronického platebního rozkazu nedochází k žádnému právnímu hodnocení nároku soudem. Proto nelze tvrdit, že by se insolvenční správce při svém popěrném úkonu dopustil jiného právního hodnocení věci, neboť v daném případě k žádnému právnímu hodnocení věci nedošlo. Zdůrazňuje rovněž, že dovolatel nezpochybnil vlastní důvod popření pohledávek (to, že smluvní úrok z prodlení nebylo možné sjednat mimo zákonnou výši dle ustanovení § 517 odst. 2 obč. zák.).

Dovolateli tak byly elektronickými platebními rozkazy přiznány smluvní úroky z prodlení, ač je zřejmé, že samotné jejich sjednání bylo v rozporu se zákonem. Dlužnice (jako právní laik, navíc v tíživé finanční situaci) neměla možnost najmout si advokáta a bránit se proti rozhodnutí soudu právní cestou. Insolvenční správce tak neměl jinou možnost než pohledávku v její nezákonné výši popřít, neboť v insolvenčním řízení byla přihlášena ve výši, která odporuje kogentním ustanovením občanského zákoníku.

Přezkoumání vykonatelné pohledávky pak neodporuje ustanovení § 159a odst. 4 a 5 o. s. ř. ani ustanovení § 199 odst. 2 insolvenčního zákona, pokračuje žalobce a odkazuje na závěry obsažené v rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sen. zn. 101 VSPH 41/2012. Míní totiž, že popírá-li insolvenční správce vykonatelnou pohledávku, nemůže jít o „jiné právní posouzení věci" tam, kde k žádnému právnímu posouzení věci ve skutečnosti nedošlo.

N e j v y š š í s o u d rozhodnutí odvolacího soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Z o d ů v o d n ě n í :

S přihlédnutím k době vydání dovoláním napadeného usnesení (21. 2. 2013) je na danou věc uplatnitelný insolvenční zákon ve znění účinném do 31. 7. 2013 (tj. naposledy ve znění zákona č. 399/2012 Sb.).

Podle ustanovení § 7 odst. 1 insolvenčního zákona pro insolvenční řízení a pro incidenční spory se použijí přiměřeně ustanovení občanského soudního řádu, nestanoví-li tento zákon jinak nebo není-li takový postup v rozporu se zásadami, na kterých spočívá insolvenční řízení.

Ustanovení občanského soudního řádu o přípustnosti dovolání jsou tudíž pro tuto věc přiměřeně aplikovatelná dle § 7 odst. 1 insolvenčního zákona.

Rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (v aktuálním znění) se podává z bodů 1. a 7., článku II., zákona č. 404/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

Dovolání nesměřuje proti žádnému z usnesení vypočtených v § 238a o. s. ř., takže zbývá určit, zda je přípustné podle § 237 o. s. ř. (když pro daný případ neplatí žádné z omezení přípustnosti dovolání podle § 237 o. s. ř., vypočtených v § 238 o. s. ř.).

Podle ustanovení § 237 o. s. ř. pak platí, že není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak.

Rozsudek, jímž odvolací soud (zčásti) potvrdil rozsudek insolvenčního soudu, je rozhodnutím, kterým se odvolací řízení končí. Napadené rozhodnutí pak závisí na vyřešení otázky, při jejímž řešení se

odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu (v době podání dovolání šlo o otázku, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena), totiž na posouzení otázky výkladu ustanovení § 199 odst. 2 insolvenčního zákona. Dovolání v této věci je tudíž přípustné podle § 237 o. s. ř.

Vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), nejsou dovoláním namítány a ze spisu se nepodávají, Nejvyšší soud se proto – v hranicích právních otázek vymezených dovoláním – zabýval tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný dovolatelem, tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

Skutkový stav věci, jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, dovoláním nebyl zpochybněn a Nejvyšší soud z něj při dalších úvahách vychází.

Podle ustanovení § 199 insolvenčního zákona (ve znění, jež se od rozhodnutí o úpadku dlužnice, tj. od 21. 9. 2011, do současné doby nezměnilo) insolvenční správce, který popřel vykonatelnou pohledávku, podá do třiceti dnů od přezkumného jednání u insolvenčního soudu žalobu, kterou své popření uplatní proti věřiteli, který vykonatelnou pohledávku přihlásil. Lhůta je zachována, dojde-li žaloba nejpozději posledního dne lhůty soudu (odstavec 1). Jako důvod popření pravosti nebo výše vykonatelné pohledávky přiznané pravomocným rozhodnutím příslušného orgánu lze uplatnit jen skutečnosti, které nebyly uplatněny dlužníkem v řízení, které předcházelo vydání tohoto rozhodnutí; důvodem popření však nemůže být jiné právní posouzení věci (odstavec 2). V žalobě podle odstavce 1 může žalobce proti popřené pohledávce uplatnit pouze skutečnosti, pro které pohledávku popřel (odstavec 3).

Výklad ustanovení § 199 insolvenčního zákona (o mezích popření vykonatelné pohledávky přiznané věřiteli pravomocným rozhodnutím příslušného orgánu) podal Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 18. 7. 2013, sen. zn. 29 ICdo 7/2013, a k tam obsaženým závěrům se přihlásil (a dále je rozvedl) i v rozsudku ze dne 31. 7. 2013, sp. zn. 29 Cdo 392/2011. V rozsudku sen. zn. 29 ICdo 7/2013, na který v podrobnostech odkazuje, Nejvyšší soud na dané téma uzavřel, že:

> 1) Smysl úpravy obsažené v § 199 odst. 2 insolvenčního zákona je spolehlivě rozpoznatelný již ze zvláštní části důvodové zprávy k vládnímu návrhu insolvenčního zákona, který projednávala Poslanecká Sněmovna Parlamentu České republiky ve svém 4. volebním období 2002 – 2006 jako tisk č. 1120. Pravidlo obsažené v § 199 odst. 2 insolvenčního zákona (v rozhodném znění) bylo obsaženo v § 199 odst. 3 osnovy, přičemž podle zvláštní části důvodové zprávy (k § 198 a § 199 osnovy), „v § 199 osnova výrazně omezuje právo správce nebo věřitelů popírat vykonatelné pohledávky. Vykonatelná pohledávka může vzniknout (i účelově být „vyrobena“), aniž by proběhlo jakékoli (soudní či jiné) řízení (např. prostřednictvím notářského nebo exekutorského zápisu se svolením k vykonatelnosti), jež by ústilo v rozhodnutí o této pohledávce; vykonatelné rozhodnutí též může být přijato, aniž by mu předcházelo jakékoli důkazní řízení opodstatňující závěr o existenci a správnosti výše této pohledávky (může jít např. o platební rozkaz, o rozsudek pro zmeškání nebo o rozsudek pro uznání). To je důvod pro zachování práva popřít i takovou pohledávku. (…) Nejde-li o případ podle tohoto ustanovení (rozuměj podle ustanovení § 199 odst. 2 osnovy, jež se nakonec do insolvenčního zákona nedostalo), lze jako důvod popření vykonatelné pohledávky založené rozhodnutím uplatnit (podle § 199 odst. 3) jen skutečnosti, které v řízení, jež předcházelo vykonatelnému rozhodnutí, neuplatnil dlužník; současně se zapovídá popření takové pohledávky jen pro jiné právní posouzení věci popírajícím (potud osnova vychází z toho, že chyb v právním posouzení věci se nelze nikdy beze zbytku

vyvarovat)“.

2) Obecně tedy platí, že (ve shodě s dikcí § 199 odst. 2 insolvenčního zákona) u přihlášené vykonatelné pohledávky přiznané pravomocným rozhodnutím příslušného orgánu (příslušným orgánem tu může být nejen soud, ale např. též orgán veřejné správy nebo rozhodce anebo rozhodčí soud) lze uplatnit jako důvod popření její pravosti nebo výše jen skutkové námitky, konkrétně jen skutečnosti, které dlužník neuplatnil v řízení, které předcházelo vydání tohoto rozhodnutí. Přitom je lhostejné, zda takové skutečnosti dlužník neuplatnil vlastní vinou např. proto, že zcela rezignoval na svou procesní obranu v příslušném řízení, čímž přivodil vznik exekučního titulu založeného rozhodnutím, jež se neodůvodňuje vůbec (např. platební rozkaz nebo směnečný platební rozkaz), nebo rozhodnutím, jež se odůvodňuje jen minimálně (např. rozsudkem pro zmeškání nebo rozsudkem pro uznání). Pro úspěch takového popření bude naopak určující, zda skutečnosti, které dříve neuplatnil dlužník, jsou způsobilé změnit výsledek „sporu o pohledávku“ (právě ony jsou důvodem ve výsledku jiného právního posouzení věci); tedy, že v porovnání se skutečnostmi, které dlužník dříve uplatnil, jsou skutečnosti, které dříve uplatněny nebyly, rozhodující příčinou pro určení, že (insolvenčním správcem) žalovaný přihlášený věřitel nemá vůči dlužníku označenou vykonatelnou pohledávku (spor o pravost) nebo pro určení, že (insolvenčním správcem) žalovaný přihlášený věřitel má vůči dlužníku označenou vykonatelnou pohledávku v určité (výrokem rozhodnutí určené) výši (nižší, než je výše přihlášené vykonatelné pohledávky) (spor o výši).

3) Pravidlo, podle kterého u přihlášené vykonatelné pohledávky přiznané pravomocným rozhodnutím příslušného orgánu nemůže být důvodem popření její pravosti nebo výše „jiné právní posouzení věci“ (§ 199 odst. 2, část věty za středníkem, insolvenčního zákona), typově dopadá na situace, kdy při nezpochybněném skutkovém základu věci (tedy, nejsou-li důvodem popření pravosti nebo výše vykonatelné pohledávky skutečnosti, které dlužník neuplatnil v řízení, které předcházelo vydání tohoto rozhodnutí, nebo takové skutečnosti sice byly uplatněny, ale v porovnání s dřívějším rozhodnutím nevedly ke změně skutkových závěrů) měl zjištěný skutkový stav vést k jinému právnímu posouzení věci, než které o něm v řízení, které předcházelo vydání tohoto rozhodnutí, učinil příslušný orgán. Může jít např. o situaci, kdy příslušný orgán přiznal věřiteli pohledávku vůči dlužníku jako plnění ze smlouvy, ač plnění mělo být přiznáno jako náhrada škody nebo jako bezdůvodné obohacení nebo o situaci, kdy příslušný orgán sice správně určil (pojmenoval) právní normu, podle které měl být posouzen zjištěný skutkový stav věci, ale nesprávně ji vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval (…). Přitom je zjevné, že chybné právní posouzení věci příslušným orgánem mohlo vést k přiznání pohledávky věřiteli vůči dlužníku tam, kde by „jiné“ (správné) právní posouzení věci vedlo k závěru, že pohledávka není po právu, nebo že nemá být přiznána v celé požadované výši.

4) Právní posouzení věci není vyloučeno jako důvod popření pravosti nebo výše přihlášené vykonatelné pohledávky, jestliže z pravomocného rozhodnutí příslušného orgánu, jímž byla pohledávka přiznána, žádné právní posouzení věci neplyne.

5) Také v případě, kdy soud rozhoduje o tom, zda vydá rozsudek pro uznání, tedy jestliže žalovaný nárok nebo základ nároku proti němu žalobou uplatněný uznal (§ 153a odst. 1 o. s. ř.), nebo nastala-li fikce uznání nároku žalovaným (§ 153a odst. 3, § 114b odst. 5 o. s. ř.), provádí právní posouzení věci. (…) Jakkoliv ustanovení § 157 odst. 3 o. s. ř. omezuje odůvodnění rozsudku pro uznání pouze na vymezení předmětu řízení (se zjevným záměrem odlišit takto rozsouzenou věc od jiných věcí týchž účastníků) a na stručné vyložení důvodů, pro které soud rozhodl rozsudkem pro uznání, i při takto strukturovaném odůvodnění je závěr o splnění předpokladů pro vydání rozsudku pro uznání (ať již v textu takového odůvodnění formulovaný výslovně nebo prostřednictvím poukazu na příslušná ustanovení občanského soudního řádu

dovolující soudu rozhodnout podle uznání) současně závěrem, jímž soud navenek dává najevo, že nenalezl překážky, jež mu brání rozhodnout o věci podle uznání. Vedle prakticky totožné úpravy pro rozsudek pro zmeškání (srov. § 153b odst. 3 o. s. ř. a § 157 odst. 3 o. s. ř.) lze ve stejném duchu poukázat též na platební rozkaz (§ 172 o. s. ř.), včetně elektronického platebního rozkazu (§ 174a o. s. ř.) a na směnečný (šekový) platební rozkaz (§ 175 o. s. ř.). Tato rozhodnutí mají poté, co nabudou právní moci, účinky pravomocného rozsudku (§ 174 odst. 1, § 175 odst. 3, věta první, o. s. ř.) a neodůvodňují se vůbec. Přitom ovšem skutečnost, že byla vydána, osvědčuje, že soud zkoumal (s pozitivním výsledkem) předpoklady, za nichž vydána být mohla, tedy především, že (u platebního rozkazu a elektronického platebního rozkazu) uplatněné právo vyplývá ze skutečností uvedených žalobcem (§ 172 odst. 1, věta první, o. s. ř.), nebo že (u směnečného /šekového/ platebního rozkazu) žalobce předložil v prvopisu směnku nebo šek, o jejichž pravosti není důvodu pochybovat, a další listiny nutné k uplatnění práva (§ 175 odst. 1, věta první, o. s. ř.).

Pro danou věc lze na základě těchto judikatorních závěrů především uzavřít, že odvolací soud (a před ním insolvenční soud) se mýlí, má-li za to, že elektronické platební rozkazy č. 1 a 2 jsou rozhodnutími, která neobsahují žádné právní posouzení.

Podle ustanovení § 172 odst. 1 o. s. ř. soud může i bez výslovné žádosti žalobce a bez slyšení žalovaného vydat platební rozkaz, je-li v žalobě uplatněno právo na zaplacení peněžité částky a vyplývá-li uplatněné právo ze skutečností uvedených žalobcem. V platebním rozkazu žalovanému uloží, aby do 15 dnů od doručení platebního rozkazu žalobci zaplatil uplatněnou pohledávku a náklady řízení nebo aby v téže lhůtě podal odpor u soudu, který platební rozkaz vydal.

Dle ustanovení § 174a o. s. ř., je-li návrh podán na elektronickém formuláři podepsaném zaručeným elektronickým podpisem žalobce a nepřevyšuje-li peněžité plnění požadované žalobcem částku 1 000 000 Kč, soud může vydat na návrh žalobce elektronický platební rozkaz (odstavec 1). Ustanovení § 172 až 174 platí obdobně (odstavec 2).

V této podobě, pro věc rozhodné, platila citovaná ustanovení občanského soudního řádu v době vydání obou elektronických platebních rozkazů (1. 11. a 24. 11. 2010), tj. naposledy ve znění zákona č. 227/2009 Sb.

Ustanovení § 174a o. s. ř. o elektronickém platebním rozkazu bylo vtěleno do občanského soudního řádu s účinností od 1. 7. 2008, novelou provedenou zákonem č. 123/2008 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů.

Vládní návrh tohoto zákona projednávala Poslanecká Sněmovna ve svém pátém volebním období 2006 – 2010 jako tisk č. 254, přičemž text ustanovení § 174a o. s. ř. tvořil (v nezměněné podobě) bod 4. vládního návrhu novely. Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona pak neobsahuje žádnou indicii, z níž by bylo možné dovozovat, že soud před vydáním elektronického platebního rozkazu nezkoumá, zda (při jinak „řádně“ vyplněném elektronickém formuláři návrhu na zahájení řízení) uplatněné právo vyplývá ze skutečností uvedených žalobcem.

Naopak, odkaz na obdobné použití ustanovení § 172 až § 174 o. s. ř., obsažený v § 174a odst. 2 o. s. ř., při absenci výslovně jiné úpravy v textu § 174a o. s. ř., jednoznačně potvrzuje úsudek, že tuto povinnost má soud (v souladu s dikcí § 172 odst. 1 o. s. ř.) i před vydáním elektronického platebního rozkazu. Opačný výklad (k němuž se přihlásil insolvenční soud a který odvolací soud v napadeném rozhodnutí nekorigoval) by popřel roli soudu vymezenou ústavním pořádkem České republiky (srov. článek 90 Ústavy a článek 36 Listiny základních práv a svobod) a pro občanské soudní řízení

podrobněji vymezenou též v § 1 a § 3 o. s. ř. a dostal by soud do pozice, kdy by byl povinen vydat elektronický platební rozkaz o zjevně nedůvodném nároku (uplatněné právo nevyplývá ze žaloby) a přijmout tak ve smyslu ustanovení § 174 odst. 1 o. s. ř. rozhodnutí, jež může nabýt účinků pravomocného rozsudku, jen proto, že žaloba (jiný návrh na zahájení řízení) byla podána na elektronickém formuláři.

Dovolatel v této souvislosti správně poznamenal, že při podání žaloby na elektronickém formuláři očekával, že soud před vydáním elektronického platebního rozkazu věc posoudí též v intencích § 172 odst. 1 o. s. ř.

To vše je důvodem, pro který Nejvyšší soud v rozsudku sen. zn. 29 ICdo 7/2013 (jak citován shora) uzavřel, že skutečnost, že byla vydána rozhodnutí, která formálně neobsahují odůvodnění, osvědčuje, že soud zkoumal (s pozitivním výsledkem) předpoklady, za nichž vydána být mohla, výslovně uváděje, že u platebního rozkazu a elektronického platebního rozkazu je tímto předpokladem především to, že uplatněné právo vyplývá ze skutečností uvedených žalobcem (§ 172 odst. 1, věta první, o. s. ř.). Srov. ostatně v literatuře např. též Drápal, L., Bureš, J. a kol.: Občanský soudní řád I. § 1 až 200za. Komentář. 1. vydání. Praha, C. H. Beck, 2009, str. 1166.

Tím, že soud vydal elektronické platební rozkazy č. 1 a 2, tedy osvědčil, že podle něj uplatněné právo vyplývá ze skutečností uvedených žalobcem (včetně požadovaného smluvního úroku z prodlení). Jestliže skutečnosti uvedené v žalobách (podaných na elektronickém formuláři) ozřejmovaly, že je uplatněn nárok ze spotřebitelských smluv (což ale nebylo zkoumáno), pak námitka, že bylo možné platně sjednat úrok z prodlení pouze do výši stanovené občanskoprávními předpisy, vycházející z ustálené judikatury (srov. rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích – pobočky Tábor ze dne 18. 12. 2008, sp. zn. 15 Co 707/2008, uveřejněný pod číslem 83/2010 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek) je ryze námitkou právní, zapovězenou ustanovením § 199 odst. 2 insolvenčního zákona.

Poukaz žalobce na důvody nedostatečné obrany dlužnice v rozkazním řízení žádný význam nemá.

Zbývá dodat, že námitku údajné překážky věci pravomocně rozsouzené shledává Nejvyšší soud v této věci právně bezcennou (zjevně neopodstatněnou, jelikož jdoucí proti smyslu úpravy přezkoumání pohledávek v insolvenčním řízení) z týchž důvodů, jež podrobně rozvedl ve výše zmíněném rozsudku sp. zn. 29 Cdo 392/2011.

Z výše uvedeného plyne, že právní posouzení věci odvolacím soudem ve výkladu § 199 odst. 2 insolvenčního zákona správné není.

Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1, věta první, o. s. ř.), napadené rozhodnutí zrušil včetně závislého výroku o nákladech řízení (a s výjimkou měnícího výroku o částečném zamítnutí žaloby) a věc potud vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení (§ 243e odst. 1 a 2 o. s. ř.).